

Wat maakt een vraagstuk interprofessioneel?

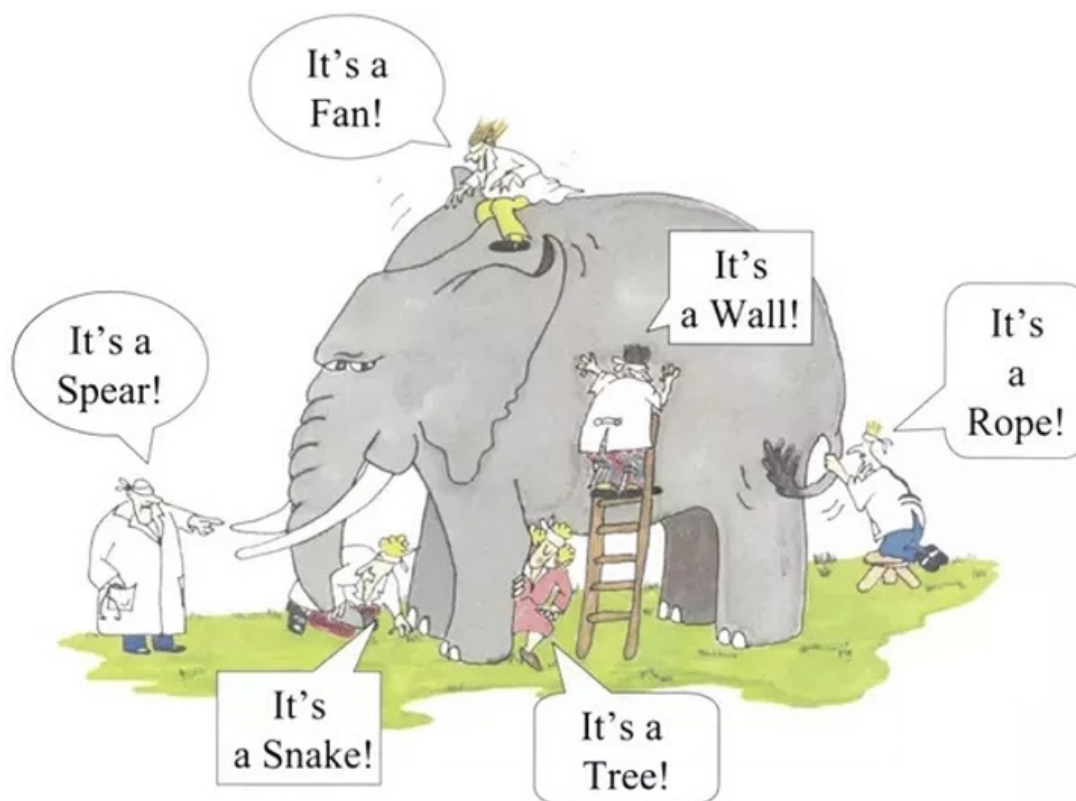
Emma Nitert, Dineke van der Struik-Pullen en Trynke Keuning

Binnen een interprofessioneel leerteam van het Innovatiecluster Kind en Educatie werken de studenten aan een zogeheten 'interprofessioneel vraagstuk'. Maar hoe ziet zo'n interprofessioneel vraagstuk er eigenlijk uit en hoe kom je tot zo'n vraagstuk?

Wat kenmerkt een interprofessioneel vraagstuk?

De leden van een interprofessioneel leerteam gaan samen een (urgent) probleem, kwestie of behoefte onderzoeken en in kaart of in beweging brengen. Een interprofessioneel vraagstuk heeft een aantal kenmerken (Van Dongen, 2021; Reinders & Pesut, 2022):

1. Er is sprake van een bepaalde mate van complexiteit, ook wel *wicked problem* of hardnekkig probleem genoemd. Het gaat met andere woorden om een vraagstuk dat je niet met één simpele oplossing hebt opgelost. Het gaat dus ook vaak om vraagstukken waar je een tijdlang mee bezig kunt zijn.
2. Ter beantwoording van het interprofessionele vraagstuk is samenwerking tussen professionals uit verschillende vakgebieden die een diversiteit aan kennis, ervaringen en perspectieven inbrengen, noodzakelijk. Je kunt het probleem dus niet alleen oplossen, je hebt er verschillende professionals voor nodig.
3. De betrokkenen die aan de slag gaan met elkaar moeten elkaar bij het vraagstuk kunnen aanvullen (dat wil zeggen dat iedere discipline of professie kan bijdragen aan de oplossing van het probleem en het geheel meer is dan de som der delen).
4. Er moet sprake zijn van onderlinge taak- en/of uitkomstinterdependentie, dat wil zeggen dat de professionals die samenwerken van elkaar afhankelijk zijn (je kunt niet binnen de samenwerking 'je eigen gang gaan' maar hebt elkaar nodig om verder te kunnen).

De betrokkenen die aan de slag gaan met het vraagstuk vullen elkaar aan. (Bron onbekend).

Een aantal thema's waar interprofessionele vraagstukken over kunnen gaan in het domein Kind en Educatie (let op: dit zijn nadrukkelijk voorbeelden, er is nog veel meer mogelijk):

- > Het creëren van een doorgaande lijn van de peuterspeelzaal naar de basisschool.
- > Het bevorderen van een gezonde levensstijl van kinderen (voeding, beweging).
- > Taalstimulering.
- > Het vergroten van ouderbetrokkenheid.

Dit zijn allemaal voorbeelden van thema's die de verschillende werelden van het kind (thuis, opvang, school, wijk) overstijgen en waar je met meerdere professionals mee aan de slag kunt.

Hoe kom je tot een vraagstuk?

Om tot een goed vraagstuk te komen moet je jezelf eerst goed oriënteren. We spreken ook wel van een soort 'vooronderzoek' doen. Het is belangrijk dat je je organisatie en de context of omgeving van je organisatie goed kent.

Het kan helpen om in kaart te brengen wie er allemaal betrokkenen zijn bij de praktijkplek: welke kinderen, ouders, vrijwilligers en professionals (intern en extern) zijn er en wat doen zij in je organisatie? Hiervoor kun je een mindmap maken. Daarna breng je in beeld wat er leeft op de praktijkplek. Welk thema of onderwerp vinden de professionals, kinderen en/of ouders in onze organisatie belangrijk? Of welk probleem geven zij aan? Om dit te achterhalen kun je bijvoorbeeld gesprekken voeren met deze betrokkenen of een vragenlijstje afnemen. Daarnaast kun je kijken naar bestaande documenten (documentanalyse) en kun je kijken wat er in de literatuur bekend is over dit thema.

Op basis van de informatie uit de praktijk (van de betrokkenen) en uit de literatuur, kun je een vraag formuleren waar je graag antwoord op wilt. Dit wordt ook wel het vraagstuk genoemd waarmee je als leerteam aan de slag gaat.

Dit vraagstuk bepaal je het liefst niet alleen met je leerteam: het is belangrijk om hierbij ook het team van je organisatie te betrekken. Dat voorkomt dat jullie en collega's uit de organisatie onafhankelijk van elkaar oplossingen gaan zoeken. Ook blijkt uit eerder onderzoek binnen het Innovatiecluster Kind en Educatie dat studenten die het vraagstuk samen met het team/de organisatie hebben bedacht, het interprofessioneel samenwerken als meest nuttig ervaren (Deddens et al., 2021).

Een voorbeeld uit de praktijk

Vaak schuren theorie en praktijk met elkaar. De theorie schetst succesfactoren voor een interprofessioneel (leer)team, maar de praktijk is weerbarstiger.

Het leerteam van Sbo de Brug in Zwolle heeft bijvoorbeeld een aantal – niet alles kan – van de hiervoor genoemde zaken gerealiseerd:

Bij Sbo de Brug werkt het leerteam meerdere jaren aan hetzelfde vraagstuk. Bij de start van het eerste leerteam in september 2019 lag er een urgent probleem klaar vanuit de school: er zijn leerlingen die niet goed mee kunnen komen en behoefte hebben aan (leren in de) praktijk.

Op Sbo de Brug was weinig praktijk en daarom werd het vraagstuk: *We willen leerlingen meer praktijk bieden, hoe kunnen we dit doen?* In het schooljaar 2021/2022 is het vraagstuk verbreed: *We willen meer praktijk aanbieden, dit mag ook van buitenaf komen.*

Tegelijkertijd is er ook een team van docenten een praktijkklas aan het ontwikkelen. Om te voorkomen dat dezelfde dingen los van elkaar ontwikkeld worden, zit één leerteamlid ook in het docententeam.

Het leerteam is op verschillende manieren bezig met het vraagstuk. Een van de onderdelen is:

Een grotere inzet van het kooklokaal. Er vallen nogal eens kooklessen uit, bijvoorbeeld door personeelstekort of vernieuwing van het kooklokaal. Het leerteam wil het kooklokaal graag duurzaam inzetten zodat er meer praktijk aangeboden wordt.

SBO de Brug heeft in 2021/2022 grotendeels mbo 4-studenten in het leerteam. Hanneke, Linda en Carla begeleiden dit leerteam. Vanuit de opleiding Onderwijs-assistent nemen Alysha, Manon, Marit en Jasmijn deel aan het leerteam, Carlijn komt vanuit de opleiding Gespecialiseerd Pedagogisch Medewerker. Ruben is voorzitter, hij is student aan de universitaire pabo en doet zijn lio-stage (leerkracht in opleiding). Het leerteam heeft wel hbo-studenten gehad, maar hun stageperiode is afgerond waardoor hun inbreng in het leerteam stopte.

Studenten ervaren het samenwerken in het leerteam als prettig en zinvol omdat ze elkaar aanvullen in de aanpak van het vraagstuk. De hbo- en wo-studenten nemen mbo-studenten mee in het bedenken van bijvoorbeeld een kookplan, het koppelen van doelen aan activiteiten en het overzicht houden over het grotere geheel.

Bij het uitvoeren van de plannen staan de mbo-studenten in hun kracht. De mbo'ers lopen in verschillende groepen stage waardoor ze de leerlingen goed in beeld hebben.

Het valt op dat onderwijsassistenten goed zijn in het voorbereiden en (helpen) uitvoeren van activiteiten en de kinderopvangstudenten de wensen en behoeften van kinderen goed kunnen inventariseren en zien welke ontwikkelbehoeften er zijn.

Studenten waarderen elkaars inbreng, ieder benadert het vraagstuk vanuit eigen kennis en inzicht. Hbo- en wo-studenten brengen theoretische kennis in, mbo-studenten praktische kennis en ervaring. Ruben geeft aan dat het opvalt dat ieder de eigen rol volgens verwachting oppakt. Een hbo/wo'er zit bijvoorbeeld

de leerteambijeenkomst voor en maakt de agenda, de mbo'ers pakken de uitvoerende rol op. Deze constatering schiept nieuw inzicht en biedt de mogelijkheid om te onderzoeken of het doorbreken van rolpatronen een andere benadering van het vraagstuk oplevert.

EEN INSPIREREND IDEE VANUIT HET LEERTEAM

De wens bestaat om het vraagstuk meer interprofessioneel aan te pakken. Ruben heeft in een eerdere fase van zijn opleiding een *Honeurs Program* gevolgd bij Hogeschool Windesheim, waarbij hij deelnam aan een interprofessioneel leerteam. Vanuit zijn ervaring vertelt hij:

Het vraagstuk is geen opdracht, maar een speelveld waarbinnen de studenten zelf oplossingen kunnen bedenken, zonder vaste uitkomst.

We kunnen het meer interprofessioneel maken door er mensen uit verschillende sectoren bij te betrekken. Zij hebben misschien een helder beeld hoe we kinderen kunnen voorbereiden op hun beroep later. Het leerteam kan om tafel gaan met een kok als ze met kinderen gaan koken, of met een fietsenmaker als ze iets met techniek willen doen.

Als we met mensen van andere sectoren gaat samenwerken, kunnen we van elkaar leren. Een kok of fietsenmaker heeft vast leuke en interessante activiteiten die we met kinderen kunnen uitvoeren, activiteiten waar wij zelf niet zo snel aan denken.

Een interprofessioneel leerteam moet dus niet alleen bestaan uit mensen vanuit het onderwijs, want dan krijg je wat je altijd krijgt.

Zo is het nu ook met koken: we koken wel maar het wordt veel uitdagender voor de kinderen als het gekoppeld wordt aan het beroep van kok. Mensen uit andere sectoren hebben meestal een andere perspectief op onderwijs en de rol van ouders in de opvoeding, waardoor het vraagstuk meer interprofessioneel wordt benaderd.

Een leerteam hoeft het werken aan het vraagstuk niet alleen te doen. Er staan begeleiders vanuit de praktijk en vanuit de opleiding naast hen. Als een vraagstuk – door de samenstelling van het leerteam – minder interprofessioneel is, kunnen de begeleiders informatie inbrengen of gasten met nieuwe inzichten introduceren. Hierdoor is het vraagstuk toch meer interprofessioneel te benaderen.

Binnen het leerteam

Zo kun je bijvoorbeeld vanuit de verschillende rollen die in het leerteam aanwezig zijn nadenken over de vraag: *Hoe zorg je ervoor dat techniek een populair beroep wordt?*

De onderwijsmensen denken na over de vraag: *Hoe maak je kinderen enthousiast voor techniek?*

De studenten uit de kinderopvang denken na over de vraag: *Hoe kunnen alle kinderen zich veilig voelen bij de praktijklessen rondom techniek?*

De fietsenmaker heeft kennis over fietsen maken/ repareren en kan dit delen met het leerteam en/of de kinderen.

Buiten het leerteam

Om het nog meer interprofessioneel te maken, kan het leerteam studenten van andere opleidingen betrekken bij het vraagstuk, bijvoorbeeld:

- > Studenten van de opleiding communicatie pakken het volgende onderdeel op: *Meer reclame maken voor beroepen in de techniek door middel van een campagne.*
- > Studenten gamedesign gaan de slag met: *Een game om kinderen te enthousiasmeren voor techniek.*

Door de verschillende studies rond het vraagstuk met elkaar te verbinden, wordt er informatie uitgewisseld en kan er vanuit elkaars perspectieven worden geleerd.

Het idee van Ruben inspireert om een vraagstuk creatief en ruimdenkend te benaderen.

Leerteambegeleider Carla geeft ten slotte nog aan: Het gaat in een leerteam altijd om studenten die tijdelijk meedraaien in een groter geheel, namelijk de stageplaats. In het geval van Sbo de Brug gaat het om een verandering die uiteindelijk ook door het docententeam gedragen moet worden.

Twee studenten (Manon en Carlijn) hebben met leerlingen soesjes gemaakt voor de ouders die tijdens de Koningsspelen op school zijn geweest.

Zelf aan de slag?

Om tot een goede vraag te komen, is het interessant om achter 'de vraag achter de vraag te komen'. Je kunt hiervoor de **5W1H-methode** proberen (nro.nl). Je stelt jezelf dan vragen als:

- > Wat is de kern van het vraagstuk?
- > Wie hebben ermee te maken? (Wie hebben er last van en wie hebben welk belang bij de oplossing?).
- > Waarom is het een probleem? (Wat zou de situatie zijn als het vraagstuk er niet meer was en als daarvoor de onderzoeksvraag is beantwoord?).
- > WAAR en WANNEER doet het vraagstuk zich voor?
- > HOE is het vraagstuk ontstaan (of: WAARDOOR is het probleem ontstaan?).

Maak ook gebruik van de checklist 'Een interprofessioneel vraagstuk verkennen' ontwikkeld door het Innovatiecluster Kind en Educatie (kindeneducatie.nl).

Verder lezen of kijken

- > Deddens, A., Van der Struik-Pullen, D., Nitert, E., Dingemans, F., & Keuning, T. (2021). *Tussenrapportage periode 2020-2021* (kindeneducatie.nl). Innovatiecluster Kind en Educatie.
- > Kennisrotonde (2019). *Van praktijkvraag naar onderzoeksvraag*.
- > Reinders, J.-J., & Pesut, D. (2022). A Meta-Model for Transforming Interprofessional Practice, Education, and Research. In D. Joosten-Hagye, & H. Khalili (Eds.), *Interprofessional Education and Collaborative Practice: International Approaches at the Micro, Meso, and Macro Levels* Cognella Academic Publishing.
- > Van Dongen, J. (2021). *Kritische succesfactoren voor interprofessioneel samenwerken* (webinar, kindeneducatie.nl), Innovatiecluster Kind en Educatie.
- > Van der Donk, C. & Van Lanen, B. (2020). *Praktijkonderzoek in de school*. Coutinho.